

ปัญหาหมอกควันพิษและ PM ๒.๕

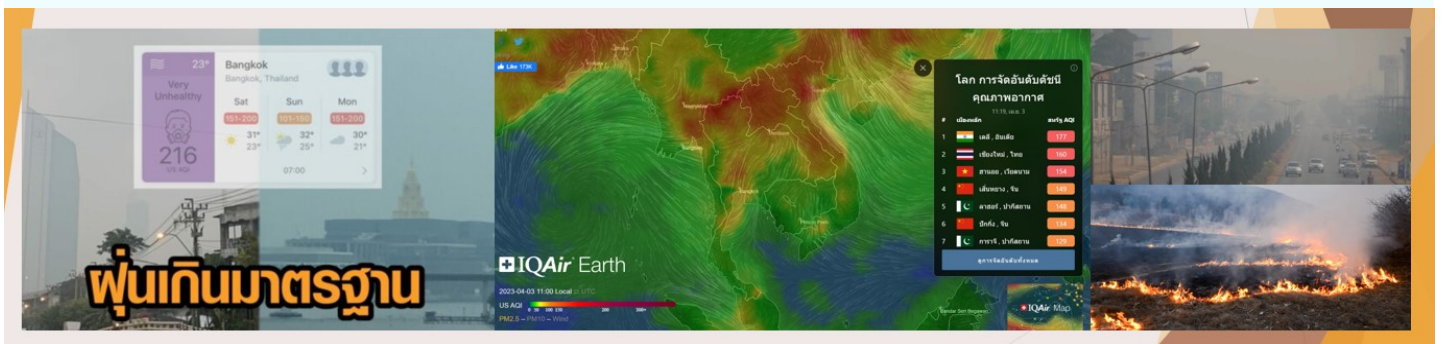
ในช่วงที่ผ่านมา ปัญหาหมอกควันพิษและ PM ๒.๕ เกินมาตรฐาน ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน สร้างมลพิษทางอากาศร้ายแรงที่สุดในโลกเป็นเวลาหลายสัปดาห์ โดยเฉพาะทางภาคเหนือที่มีค่าดัชนีคุณภาพอากาศขึ้นสูงถึงขั้นเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ค่าสูงสุดอยู่ที่สถานีเทศบาลตำบลบ้านแม่ อ.สันป่าตอง ค่าดัชนีคุณภาพอากาศ AQI อยู่ที่ ๔๘๖ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก หรือ PM ๒.๕ อยู่ที่ ๔๗๘.๔๙ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (มคก./ลบ.ม.) ในเขตตัวเมือง สถานีวัดโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ต.ศรีภูมิ ค่า AQI อยู่ที่ ๒๔๔ ค่า PM ๒.๕ อยู่ที่ ๑๙๓.๗๓ มคก./ลบ.ม. ขณะที่ข้อมูลดาวเทียมระบบ VIIRS ตรวจพบจุดความร้อน Hotspot ภาคเหนือตอนบนสูงมาก จำนวน ๓,๐๘๘ จุด

PM ๒.๕ ส่งผลกระทบต่อร่างกายในหลายรูปแบบมีทั้งแบบฉับพลันทันทีและเรื้อรังขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อาทิ ระดับความเข้มข้นของ PM ๒.๕ ที่ได้รับ, ระยะเวลาที่ร่างกายได้รับสะสม, สัดส่วนของสารประกอบชนิดต่าง ๆ ในฝุ่น PM ๒.๕, สภาพของร่างกายขณะได้รับ PM ๒.๕ โดยผลกระทบจาก PM ๒.๕ ต่อระบบอวัยวะสำคัญของร่างกาย โดยค่ามาตรฐานของ AQI จะอยู่ที่ ๑๐๐ หากเกินจากนี้ถือว่าเริ่มมีผลกระทบทางสุขภาพ ส่วนค่า PM ๒.๕ จะคิดจากค่าเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง โดยจะต้องไม่เกิน ๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร หากเกินจากนี้ถือว่าเริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ

สาเหตุการเกิดปัญหาหมอกควันพิษและ PM ๒.๕

ภาคเหนือเกิดจากปัญหาการเผาป่า และการเผาซากพืชผลทางการเกษตร คือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนทางภาคอีสาน และภาคกลาง ส่วนใหญ่เกิดจากการเผาซากในนาข้าว ไร่ข้าวโพด และการเผาไร่อ้อย ก่อนลำเลียงอ้อยเข้าสู่โรงงานน้ำตาล โดยเฉพาะภาคอีสานซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศ ที่ผ่านมานโยบายของรัฐบาลปัจจุบันมุ่งส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวโพดและอ้อยขยายตัวอย่างมาก ตามความต้องการของกลุ่มทุนยักษ์ใหญ่ โดยช่วงระยะเวลาปี ๒๕๕๗-๒๕๖๒ พบว่ามีการเพิ่มพื้นที่ปลูกอ้อยจาก ๘,๔๕๖,๐๐๐ ไร่ เป็น ๑๑,๔๖๙,๐๐๐ ไร่ หรือเพิ่มขึ้นมากถึง ๓,๐๑๓,๐๐๐ ไร่ ขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มี ๖,๔๘๙,๘๑๓ ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือที่ ๔,๔๗๐,๘๐๒ ไร่ ตามความต้องการอาหารสัตว์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สาเหตุที่สำคัญอีกประการ คือกลุ่มคว้นจำนวนมากที่ลอยมาจากการเผาซากข้าวโพดและอ้อยจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ เมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชา พื้นที่ป่าในประเทศเพื่อนบ้านถูกเปลี่ยนเป็นไร่ข้าวโพดและไร่อ้อยนับล้านไร่ เมื่อความต้องการวัตถุดิบเพื่อผลิตน้ำตาลและอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้น โดยมีบริษัทเกษตรกรรมรายใหญ่ของไทยเป็นลูกค้าสำคัญ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เปิดเผยข้อมูลถึงการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเมียนมาและสปป.ลาว ว่า เพียงเฉพาะครั้งแรกของปี ๒๕๖๔ (เดือนมกราคม-กรกฎาคม) มีการนำเข้าจากเมียนมาร้อยละ ๙๘.๒๕ หรือ ๑,๗๑๗,๕๗๐,๑๑๐ กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า ๓๘๔,๕๙๕,๔๔๙ ดอลลาร์สหรัฐ เพื่อนำมาแปรรูปเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ ขณะที่บริษัทน้ำตาลรายใหญ่ของไทยได้รับอนุมัติสัมปทานจากรัฐบาลกัมพูชาให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน ๑๒๓,๕๔๗ ไร่ เพื่อเพาะปลูกอ้อยและตั้งโรงงานน้ำตาลเป็นเวลานาน ๗๐ ปี และบริษัทน้ำตาลอีกรายก็ได้รับสัมปทานปลูกอ้อยใน สปป.ลาว นับแสนไร่เช่นกัน

กรณีศึกษาการแก้ไขปัญหาในภูมิภาค

สิงคโปร์เผชิญกับหมอกควันพิษที่ลอยมาจากการเผาป่าและพืชไร่บนเกาะสุมาตราและเกาะบอร์เนียวของประเทศอินโดนีเซีย รัฐบาลสิงคโปร์ทำการสืบสวนพบว่า สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการเผาป่าสำหรับเพาะปลูกปาล์มน้ำมัน โดยมีบริษัทยักษ์ใหญ่หลายแห่งในสิงคโปร์เป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในบริษัทปาล์มน้ำมันและอุตสาหกรรมผลิตเยื่อกระดาษ แม้ปัญหาจะเกิดในประเทศเพื่อนบ้าน แต่รัฐบาลสิงคโปร์ไม่ได้นิ่งเฉย ใช้มาตรการทุกอย่างกีดกันและบีบบังคับบริษัทที่มีที่ตั้งในสิงคโปร์ โดยใช้เครื่องมือสำคัญคือการออกกฎหมายหมอกควันข้ามพรมแดน หรือ Transboundary Haze Pollution Act เริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เพื่อเป็นกลไกควบคุมการดำเนินธุรกิจสวนปาล์มน้ำมันในอินโดนีเซียของบริษัทที่มีที่ตั้งในสิงคโปร์ ไม่ให้เผาป่าเพื่อบุกเบิกพื้นที่การเกษตร จากผลของกฎหมายฉบับนี้ หากองค์กรใดหรือบุคคลใดเผาป่าหรือพื้นที่ทางเกษตรจนเกิดมลภาวะที่กระทบต่อคุณภาพอากาศของสิงคโปร์จะต้องจ่ายค่าปรับเป็นเงินสูงสุด ๑๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์หรือราว ๓.๕ ล้านบาทต่อวัน โดยมีเพดานค่าปรับสูงสุดอยู่ที่ ๒ ล้านดอลลาร์หรือราว ๗๐ ล้านบาท รวมทั้งยังมีโทษจำคุกอีกด้วย ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำผิด โดยสิงคโปร์ใช้เกณฑ์วัดคุณภาพอากาศ (AQI) กำหนดให้ค่ามลภาวะสูงตั้งแต่ ๑๐๑ ขึ้นไปเป็นเวลา ๒๔ ชั่วโมงขึ้นไปถือว่าคุณภาพอากาศแย่

กฎหมายฉบับนี้ทำให้บริษัทยักษ์ใหญ่ผู้มีส่วนในการสร้างหมอกควันพิษต้องรับผิดชอบทั้งในทางอาญาและแพ่ง และกฎหมายนี้ได้ครอบคลุมไปถึงบริษัทที่แม้จะไม่ได้เผาซากปาล์มน้ำมันโดยตรง แต่หากพิสูจน์ได้ว่ารับซื้อปาล์มน้ำมันหรือมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยประชาชนชาวสิงคโปร์ทั่วไปก็สามารถมีสิทธิ์ฟ้องได้ นอกจากนั้นประเทศสิงคโปร์ยังใช้มาตรการคว่ำบาตรสินค้าที่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยในเดือนตุลาคม ปี ๒๕๕๘ สภาสิ่งแวดล้อมแห่งสิงคโปร์ได้ระงับการใช้ฉลากเขียวของ Universal Sovereign Trading ผู้จัดจำหน่ายแต่เพียงผู้เดียวของบริษัท Asia Pulp & Paper Group (APP) ผู้ผลิตเยื่อและกระดาษของอินโดนีเซีย เนื่องจากบริษัทดังกล่าวต้องสงสัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรด้วยการเผาป่าในอินโดนีเซีย ทำให้ห้างสรรพสินค้าต่างๆ ในสิงคโปร์ดำเนินการในการนำผลิตภัณฑ์ของ APP ออกจากชั้นวางภายใน ๒ สัปดาห์ ทุกวันนี้การเผาป่าในเกาะบอร์เนียวและสุมาตราแม้จะมีอยู่แต่ก็น้อยลง ปัญหาหมอกควันพิษในประเทศสิงคโปร์ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากความร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาหมอกควันพิษทั้งภาครัฐบาลและพลังของผู้บริโภค

สำหรับประเทศไทย ไทยยังไม่มีกฎหมายที่ตราขึ้นมาเพื่อควบคุมฝุ่น PM ๒.๕ โดยเฉพาะ แต่มีการบังคับใช้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องโดยมีกรมควบคุมมลพิษเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการฝุ่นละอองที่เกิดจากการเผาในที่โล่ง เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเผาในที่โล่งที่ไม่ใช่ไฟป่า คือพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ส่วนมลภาวะที่เกิดจากการคมนาคมขนส่ง มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่มุ่งควบคุมการปล่อยควันจากท่อไอเสียของพาหนะบนท้องถนนเป็นหลัก หรือกฎหมายที่ควบคุมมลพิษจากภาคอุตสาหกรรมก็อย่างเช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น

ทั้งนี้ กฎหมายของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ทำให้ไทยยังคงประสบกับปัญหาฝุ่นละอองและมีค่าฝุ่นมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก เป็นไปได้ว่ารัฐบาลอาจจะต้องบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งปล่อยมลภาวะให้เข้มงวดมากขึ้น หรืออาจจะต้องร่างกฎหมายใหม่เพื่อจัดการอย่างจริงจังกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมลพิษทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ แทนการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น

อ้างอิง

- Pitchaya. (2023). เปิดวิธีกำจัดฝุ่นสเตร์สิงคโปร์ ใช้กฎหมายควบคุมมลพิษข้ามแดน จัดการกับแหล่งมลพิษทั้งในและนอกประเทศ. <https://brandinside.asia/singapore-transboundary-haze-pollution-act/>
- วันชัย. (2023). บทเรียนจากสิงคโปร์ กับการแก้ปัญหาหมอกควันพิษ. <https://thestandard.co/lessons-singapore-smog-solution/>
- สมิตานัน . (2021). ฝุ่น PM 2.5 : ไทยยังไม่ปรับค่ามาตรฐานฝุ่นตามองค์การอนามัยโลก เพราะอะไรและจะเกิดอะไรขึ้น. <https://www.bbc.com/thai/thailand-59260334>